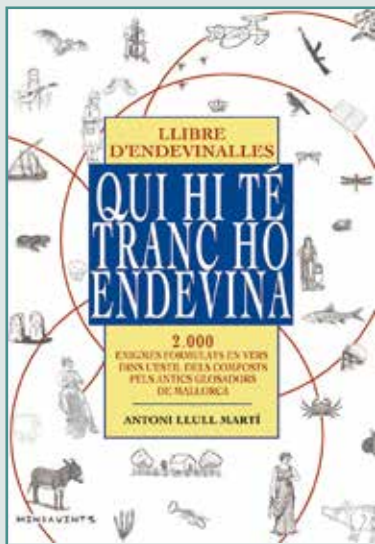

Endevinalles per a tots els gustos

Pere Martí i Bertran

ANTONI LLULL MARTÍ

Qui hi té transc ho endevina. Llibre d'endevinalles

Editorial Documenta Balear
Col·lecció: «Menjavernts», 131
Palma, 2018
396 pàgines

Antoni Lull Martí (Manacor, 1935) és un lingüista mallorquí enamorat de la cultura popular, com ho demostren les seves publicacions i els seus estudis. Aquest any 2018, Edicions Documenta Balear li ha publicat una de les obres més ambicioses, riques i sorprenents de la seva producció. Es tracta, com se'ns informa des de la coberta, de «2.000 enigmes formulats en vers dins l'estil dels composts pels antics glosadors de Mallorca». Som, doncs, davant de dues mil endevinalles creades per l'autor, no pas recollides, sobre objectes, personatges, éssers, abstraccions..., que abracen tots els àmbits que puguem imaginar, com comprovem en llegir-les o en donar una ullada a l'apèndix final, titulat «Guia alfabètica de temes i solucions de les endevinalles» (pp. 373-396).

He parlat d'obra ambiciosa, perquè es tracta gairebé d'una obra completa, ja que recull els cinc volums d'endevinalles que entre 1978 i 2005 l'autor va publicar, en edicions no venals, i que formen aproximadament la meitat del volum, i prop d'un miler més que són inèdites. Dubto que hi hagi cap recull, tradicional o de nova creació, d'aquestes dimensions.

He parlat de riquesa tant per la llengua com pels recursos que hi utilitza, així com per la perfecció formal que, com hem apuntat, segueix la tradició popular de les gloses, com el mateix Lull Martí deixa clar en la introducció en més d'una ocasió (pp. 13 i 19, per exemple), tot i que se n'aparta pel que fa al rigor en tots els sentits (lèxic, gramatical, mètric...). Les endevinalles de Lull Martí no són pas improvisades, ans tot al contrari: són pensades, revisades i escrites en una llengua estàndard i cent per cent normativa.

No ens fa estrany que l'autor es presenti així en la introducció

esmentada: «tant pel que fa al lèxic, com a l'expressió, mesura i rima, som perfeccionista a ultrança» (p. 10). Val a dir que la majoria de les endevinalles són de quatre versos heptasíl·labs que rimen en consonant (ABBA). En les provinents dels reculls publicats també n'hi trobem un bon nombre de cinc versos, que rimen ABBBA, una vintena de sis versos de rimes més variades, tres o quatre de set versos i fins i tot una de vuit (p. 59), també de rimes variades i gairebé sempre consonants.

I encara he parlat d'obra sorprenent, per diverses raons. En primer lloc, per la varietat temàtica, que ja he apuntat: hi trobem endevinalles de noms de sants (més de cent cinquanta); de grans personalitats de la cultura mallorquina (Mossèn Alcover o Francesc de Borja Moll, per exemple); de topònims (Malta, Manacor, Vic...); d'estris tradicionals (xerrac, tartana, cornamusa o gaita...), al costat d'altres de ben moderns (àtom, ADN, flaix, DVD...); de vegetals (pi, figuera, blat, murta, bonsai...) i d'animals de tota mena (cabra, corc, girafa, dofí, sardina...); d'éssers fantàstics (elf, sirena...); de termes abstractes (atzar, fresca, força, solidaritat...); etc., etc., etc. En segon lloc, pels recursos que l'autor hi desplega, amb jocs de paraules constants que demostren un gran domini de la llengua. Permeteu-me'n només un parell d'exemples: «Mon fosc nom conté el d'un arbre / alt i de fullatge

espès / i enc que no em tinguin per res, / qualcú amb mi un esglai ha pres / que l'ha deixat fred com marbre» (p. 39). La solució, tal com la dona el mateix Lull Martí, a peu de pàgina és aquesta: «L'ombra (OM-bra)». I l'altra: «Són un mascle ben feixuc / i una femella lleugera. / Ell, fer-lo surar no puc, / i ella, corre, vola i neda» (p. 29). Solució: «El plom i la ploma.»

En tercer lloc, i acabo, per l'enginy i la varietat de propostes que l'autor hi encarrila, que fan que així que n'hem llegida una en vulguem resoldre una altra, i després una altra... Un parell d'exemples més, per fer denteta i animar els lectors a tenir a casa un entreteniment tan sa i alhora tan enriquidor: «No és gas, ni és líquid ni és sòlid / emperò es pot mesurar; / ningú en ven ni en pot comprar / i a molts els fa anar de bòlit» (p. 231). Solució: «El temps.» «Mestissos molt xafarders, / tots fills de blanc i de negra: / i als qui noves volen rebre / els en contem a milers» (p. 27). Solució: «Els diaris.»

